

Opis zdania pojedynczego
w ujęciu Zenona Klemensiewicza:
typy związków składniowych.
Dyskusyjne problemy opisu zdania pojedynczego

Anna Kozłowska

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

- 1 Typy związków składniowych
- 2 Dyskusyjne problemy opisu zdania pojedynczego

Związek zgody

Związek zgody –

człony związku mają te same wartości kategorii gramatycznych (człon nadrzędny narzuca podrzędnemu takie wartości kategorii, jakie przysługują jemu samemu).

- każdy związek rzeczownika z przydawką przymiotną
- związek rzeczownika z przydawką mianownikową – zgoda tylko w zakresie przypadku (*rzeka Dniepr; makaron rurki*)
- problem tzw. związku głównego – zgoda tylko w zakresie liczby i ewentualnie rodzaju (*Jan śpi/spał.*)

Związek rządu

Związek rządu –

człon nadrzędny wymaga określonej wartości kategorii gramatycznej członu podrzędnego lub wystąpienia określonego leksemu.

- każdy związek z dopełnieniem
- związek rzeczownika z prawie każdą przydawką wyrażoną rzeczownikiem – poza mianownikową (*wschód słońca; chwala Bogu*)
- związek rzeczownika z niektórymi przydawkami przyimkowymi (*zależność od władzy; walka ze słabością*)

Związek przynależności

Związek przynależności –

człon nadrzędny nie narzuca żadnych wymagań.

- każdy związek z okolicznikiem
- związek rzeczownika z niektórymi przydawkami przyimkowymi (*dziewczynka z zapałkami; dom pod lasem*)

Problemy opisu Klemensiewicza cd.

Problem konstytutywnego członu wypowiedzenia –

podmiot jako „nadrzędnik związku orzekającego”, orzeczenie jako jego „podrzędnik”.

Problemy opisu związków składniowych –

- związki elementów wzajemnie się upodrzędniających, np. *pięciu mężczyzn; Maria myśli*
- związki współrzędne, np. *pies albo kot; reforma, czyli zamęt*
- związki wyszczególniające (inkluzywne), np. *wczoraj po południu; w salonie pod oknem*
- status tzw. „związków przynależności”

Problemy opisu Klemensiewicza cd.

Niejednoznaczność rozstrzygnięć – przykłady:

- dopełnienie – okolicznik
- okolicznik sposobu – okolicznik stopnia
- okolicznik stopnia – okolicznik skutku
- ...

Semantyczny charakter opisu –

brak modeli konstruowania wypowiedzeń, schematów i reguł.

Dziękuję za uwagę :)

Temat następnego wykładu:
OPIS ZDANIA ZŁOŻONEGO
W UJĘCIU ZENONA KLEMENSIEWICZA.
TYPY ZDAŃ ZŁOŻONYCH HIPOTAKTYCZNIE.
Zapraszam!